

धर्मप्रभावक—ग्रन्थावली—४

न-हितम् ।

The Way Beneficial to Life

Give me that man who is not passion's slave,
And I will wear him in my heart's core.

—न्यायविजयः ।

धर्मप्रभावक—ग्रन्थावली—४

न्यायविशारद—न्यायतीर्थ मुनिमहाराज—

श्रीन्यायविजय—विरचितं

जीवन-हितम् ।

[द्वात्रिंशिका]

स्वोपहृ-अंग्रेजी-गुजराती-समनुवादालंकृतम् ।

प्रति १०००] बीर सं. २४६३, वि. सं. १९९३ [धर्म सं. १५

वैशाखः

मू. ०-२-०

प्रकाशक—

जैन युवक संघ,
घडोयाली पोल,
वडोदरा.

आर्थिक सहायक—

रु. ३५ शमशेरपुर (ता. आकोला, जि० अहमदनगर)निवासी
जैन पंच.

वडोदरा.

लुहाणामित्र स्टिप प्रिन्टिंग प्रेसमां
अंबालाल वि, ठक्करे प्रकाशकने माटे
छाप्युं. ता. १५-६-३७.

जीवन-हितम् ।

On the Way Beneficial to Life

By

Nyayavishārada Nyayatīrtha
Muni Maharaja Nyayavijayaji

Translated into
English and Gujarati

By
the same author

May, 1937.

Foreword

“ God sent his Singers upon earth
With songs of sadness and of mirth,
That they might touch the hearts of men
And bring them back to heaven again. ”

[*Longfellow*].

Muni Mahārāja Nyāyavijayaji is one of the greatest of the Jaina monks,— he is a singer sent on earth by God, with a view that he might rouse the dozing and yawning society, which has been becoming a ghost of modern civilization, to a sense of duty and religion, by pouring down in its ears the sweet and holy tunes of music from the lyre of his non-sectarian religious preaching.

Jîvana-Hitam is one of the lustrous jewels, presented by Muni Shree Nyāyavijayaji to the public in general. The sweet Sanskrita verses, composed by Munishri himself, have an inscrutable magic about them, which secretly guides as on to the path advantageous to our life's glorification. Who can ever

forget the verses on the female-education and on Brahmacharya ? As far as my personal experience goes, these verses have left on my youthful brain a permanent and lasting impression, which the dirt of modern civilization will never be able to brush off.

The westernizing modern society is right on the way to its decline. It is only through the wide circulation of such non-sectarian religious preaching, that we may ever hope for its rise, through the misty atmosphere of this western civilization, unwittingly and unwarrantedly trying to meet the East, which has a glorious civilization and a luminous culture of its own.

Highly inspiring indeed is this little book Jivana-Hitam; and I earnestly request all young men and women of India to go through and study it sincerely and conscientiously; and to learn by heart some of the magical verses, if possible. This little book will surely serve as a pocket-dictionary not of the words of language, but of the words of the right religion.

I feel myself fortunate enough, to first come in contact, though accidentally, with this

great and good Jaina Muni, a few days ago. He is, though great and learned, social beyond measure with all. He has an absorbent personality about him; and his ever laughing face charms both young and old, great and small. His motto in life seems to be, " Plain living and high thinking. " Unfathomable indeed is his learning and marvellously inspiring indeed is his preaching, which is perfectly non-sectarian, and which embraces in full measure all religions of the world.

Before now, Munishree Nyāyavijayaji had published many religious books, some among them stand on as high an altar as do the Bhagawad-Geetā and the Rāma-Geetā of the Hindus.

I would like all persons and especially my young brethren of India to study the philosophy of this great Jaina Muni, because—

“ Religion, if in heavenly Truth attired,
Needs only to be seen to be admired. ”

[*Cowper*].

Mohanlal B. Shah, B. A.,
Soni Faliā, Kadod,
(Dist. Surat). 19 th May, '37.

Preface

Every one longs for happiness and strives his best for it. The world appears however unhappy except a very few in it. How is it that the world is miserable in spite of its efforts for happiness? This question is very easy to be solved. It is a distinct matter that a desired object is inaccessible, or difficult to be attained, unless proper means are secured. Desired objects require proper requisites to be fulfilled. If we wish for happiness, if we desire to make ourselves really happy, we should at first realize the way to its attainment. But it must be borne in mind that only realization or perception of means will not be sufficient. Nothing can be accomplished by means of only knowledge. Knowledge should be put into practice. then and then only the desired object can be attained. If we compare our life to a vehicle, it wants indispensably the two wheels: knowledge and practice. Then its progress is possible, not otherwise. so

we should, in short, understand that the key of success or rise lies in the co-operation of right knowledge and right conduct.

We should now know as to the above question that will-power, proper perseverance, honesty and good character-these requisites unfailingly lead to happiness. These are the only means upon which our happiness—true happiness is dependant. This is the very truth which is a redeemer of us, in case we resort to it. It is the only way which leads us forward high and high; and takes in a regular manner to a high spirit, a higher path and the highest point, on reaching which a man becomes able enough to accomplish his supreme welfare, to reach the highest summit of spiritual elevation.

These original Sanskrita verses I composed about six years ago, which were immediately published by the Jaina Yuvaka Sangha, Baroda, with the Gujarati translation. This is the second edition of that tract with the addition of the English translation.

In the three parts this brochure gives

such advice as may be useful to all. In the first part is explained the universality of Dharma, which deserves to be attended to, especially during the time made turbulent by the quarrels of the religionists who consider their religions to be diverse and mutually opposite. Dharma, really speaking, is one and the same in its real nature, and equally beneficial to the whole universe. The ruling-systems of the diverse rulers or kings of diverse states may be diverse; but God is not so, He is one (from an aspect†), then how is it that His ruling

† Let me here consider awhile from the aspect of Jainism :—

Though the emancipated souls endowed with infinite knowledge, infinite power and infinite bliss, who are innumerable, are all Gods, never-the-less they all, in the disembodied state, are so combined or merged mutually as do water and water or light and light. From this point of view to call them as one (one God), is not objectionable. If we consider the case of the embodied omniscient who are entirely equal to the disembodied souls in the manifestation of knowledge, power and purity, the souls of them are all pure and perfect alike. So, from this stand-point, if they also are called as one God, it too may be congruous.

or advice which is called Dharma, may be diverse ?

This truth, I believe, being properly understood, all religious quarrels should have to cease in the long run.

In the second part, there is described in a nut-shell the importance of the first Ashrama (Brahmacharya Ashrama) which is the foundation of the remaining Ashramas, which is the source of joy of life and which is the cause of elevation worldly as well as spiritual.

And in the last part, is poured inspiration for the cause of the social uplift.

May the reader gain some impression from this booklet !

May, 1937

Nyayavijaya.

પ્રસ્તાવના

આ સંસ્કૃત શ્લોકોની દ્વાત્રિંશિકા મેં છએક વર્ષ ઉપર બનાવી હતી, અને તેજ અરસામાં વડોદરાના શ્રી જૈન યુવક સંઘ તરફથી ગુજરાતી અર્થ સાથે પ્રકટ થઇ હતી. આ તેની બીજી આવૃત્તિ છે, અને તેમાં અંગ્રેજી અનુવાદનો એક વધુ ઉમેરો થાય છે.

આ પુસ્તિકાનું પ્રથમ પ્રકરણ ધર્મની સાર્વભૌમતા સમજાવે છે, બીજું, પ્રગતિની દિશામાં પ્રબોધન કરે છે અને ત્રીજું, કર્મ-ભૂમિના મેદાનમાં ઝુકી પડવાની પ્રેરણા રેડે છે.

વિષય સંક્ષિપ્ત પણ સ્પષ્ટ છે; અને સ્થળ બહુ ટૂંકું છે, એટલે અહીં પ્રસ્તાવનાને અવકાશ મળવાનું રહે તો નહિ. એમ છતાં, ધર્મની સાર્વભૌમતા પર, કે જે આ ટ્રેક્ટના પ્રથમ અંશનો વિષય છે, કંઈક વિવેચન, ઔચિત્યનું અતિક્રમણ ન થવા દષ્ટને જો અહીં અપાય તો તેટલા પુરતું પણ વાચન અસંગત કે અઘટિત ન થતાં ઉપયુક્ત થશે, અને સાથે જ, પ્રસ્તાવનાની રીત પણ જળવાશે એમ વિચાર આવ્યો, જેના પરિણામે, વાચક પુસ્તિકામાં પ્રવેશ કરે તે અગાઉ તેને આ પ્રાસ્તાવિક અવતરણ પણ મળી રહે છે. અસ્તુ.

એ વાત તો ખુલ્લી જ છે કે, મનુષ્ય માત્રને, પ્રાણી માત્રને સુખ જોઈએ છે. એજ તેનું એક માત્ર મુખ્ય અને અન્તિમ ધ્યેય છે. એની પ્રાપ્તિની ભાવનામાંથી જ ધર્મ-ભાવના જન્મીત થઇ છે. દુનિયાના સર્વ ધર્મો જન્મતને સુખ આપવા માટે પોતાનું અસ્તિત્વ બતાવી રહ્યા છે. દરેક ધર્મ તેની ઉપાસના કરવામાં સુખ-શાન્તિનો ભાલ થવાનું ઉદ્દેશ્ય છે. આમ છતાં આપણે સ્પષ્ટ જોઈએ છીએ કે, ધર્મના ક્રમગતિએ દુનિયાનું વાતાવરણ કેવું ડાળી મૂક્યું છે.

વિચાર કરવાની વાત છે કે સુખ-શાન્તિના ઉદ્દેશ નિકળેલા યા પ્રસરેલા ધર્મ-મર્ગોથી દુનિયાની સુખ-શાન્તિમાં વધારો થવો જોઈએ કે ઘટાડો થવો જોઈએ ? એક સંસ્થાનો જે ઉદ્દેશ હોય, તે એક સંસ્થાથી જેટલો સધાય, તેના કરતાં તે ઉદ્દેશવાળી અનેક સંસ્થાઓથી તે વધારે સધાય એ ખુદ્દુ છે. ત્યારે પ્રશ્ન એ થાય છે કે, સુખ-શાન્તિનો પ્રચાર કરવા નિકળેલા ધર્મના આટઆટલા પંથોથી સુખ-પ્રાપ્તિને બદલે આટલી અશાન્તિ કેમ ? શાન્તિ-પ્રચારને બદલે આટલો અશાન્તિ-પ્રચાર કેમ ? ઉંડું તપાસતાં જોઈ શકાશે કે, સુખ-શાન્તિના પ્રચારની પવિત્ર ભાવનાને બદલે ધર્મ-પંથની પાછળ સંકુચિત સામ્પ્રદાયિક વાતાવરણ વધારે ફેલાયલું હોય છે. એનું જ એ પરિણામ આવે છે કે, સુખ-શાન્તિનો સાચો પ્રચાર કરવાનું એક બાજુ રહી જાય છે અને મુખ્યત્વેન મજબૂતી બ્યામોહ મજબૂતી મહિમા વધારવાના રસમાં માણસને ખેંચી જાય છે. આવી સ્થિતિ ન્યાં પ્રવર્તતી હોય, તે ધર્મોથી જગતને ખરી સુખ-શાન્તિ સાંપડવી અશક્ય છે. આવી મનોદશાવાળા ધર્મો કે સમ્પ્રદાયો જેટલા વધારે સંખ્યામાં હોય, તેટલી વધારે, દુનિયાને, શાન્તિ નહિ, પણ અશાન્તિ સાંપડે એ ખુદ્દુ છે.

લોકોમાં વાસ્તવિક જ્ઞાન-શિક્ષણ બહુ ઓછું છે. અને ધર્મના “ ઠેકેદારો ” ભોળી પ્રજાની અજ્ઞાન દશાનો ગેરલાભ લઈ પોતાની જોડકાં સત્તાના વૈભવનો ભોગવટો સાચવી રાખવા તે ભોળાઓને પોતાના સમ્પ્રદાયના ‘ સાંકડા ઓરડામાં જ ’ પૂરી રાખવાના પ્રયત્નો સેવી રહ્યા હોય છે. જગતમાં સુધારા જેમ પંડિતોએ કર્યા છે, તેમ બગાડ પણ તેમનાથી થયા છે. થોડી-ધણી પંડિતાઈના બળ પર પોતાના “ વાડા ” ના માણસોને આજી-ભોળવી-ખૂંટકાવીને તેમને તેમાં ને તેમાં જ ગોંધી રાખવાની તેમની મનોદશા હોય છે. એટલે આવા “ પંડિતો ” યા ધર્મના “ ઠેકેદારો ” થી પ્રજાના

આધ્યાત્મિક વિકાસનાં દ્વાર રૂંધાઇ જાય છે. ધર્મના “ ઠેકેદાર ” ની આવી સંકુચિત વૃત્તિઓ, વિવેકવિહીન સ્થિતિચુસ્ત મનોદશાઓ અને સ્વાર્થપૂર્ણ વાસનાઓ જ ધર્મ-જગતમાં બખેડા વધારી મૂકે છે અને પ્રજામાં અશાન્તિનો ઉકળાટ ફેલાવે છે. આના પરિણામે એ બને છે કે, બાવનાવાદી વર્ગ ઉશ્કેરાઇ જાય છે, તેમને ધર્મ-સંસ્થા તરફ ચીઠ ચડે છે અને તેમનાં ઉકળા ગયેલાં માનસ “ ધર્મને ” જ દુનિયાની અશાન્તિ અને દુર્ગતિનું મૂળ સમજવા લાગે છે. રૂસમાં લેનિને કહ્યું હતું કે “ ધર્મ લોકોને માટે અશીર્વા સમાન છે. ‘ ધર્મ ’ દ્વારા મનુષ્યસમાજ પર ધોર આધ્યાત્મિક અત્યાચાર થાય છે અને અનિષ્ટ ફેલાય છે.” હિન્દુઓનું રાજ્ય હતું ત્યારે એક વખતે તેમણે ધર્મના ઝનૂની નશામાં બૌદ્ધો પર ત્રાસ વર્તાવવામાં મજા ભોગવી હતી. ઔરંગઝેબના ધર્મ-ઝનૂને ગુરૂગોવિંદસિંહના બે સુકુમાર બાળકોને જીવતા જ દીવાલમાં ચણી દીધા હતા. સન્ ૧૫૫૫ માં ઈંગ્લેન્ડની શાસિકા “ મેરી, ” જે ઇસાઇ ધર્મના પુરાણા ઉસલોને માનવાવાળી કેથોલિક હતી, તેણીએ ધર્મઝનૂનના ધોર આવેશમાં પરિવર્તનવાદી પ્રોટેસ્ટન્ટોને ધર્મદ્રોહી સમજી લુથર, રોબર્ટ્સ, ફેરાર, કેનમર, લેટિમર તથા રિડલે વગેરે મુખ્ય મુખ્ય પ્રોટેસ્ટન્ટ નેતાઓને ધગધગતી આગમાં હોમાવી દીધા હતા. આ તો એક દિશામાત્ર છે. ધર્મના ઝનૂની નશાએ દુનિયામાં જે કાળો ફેર વર્તાવ્યો છે, જે ભયંકર અત્યાચાર ચલાવ્યા છે તેનું જ્યારે જ્યારે સ્મરણ થઇ આવે છે, ત્યારે હૃદયની વેદના ફરી ફરી જાગૃત થાય છે. આવી ઝનૂની નશાખોર અસર જે કોઇ ધર્મમાં થોડી ઘણી ધુસવા પામે છે, પછી તે “ ધર્મ ” પવિત્ર રહેતો નથી અને જગતને લાભકારક નિવડતો નથી. આવી ઝનૂની ઝંખડાખોરીના કારણે લોકોને “ ધર્મ ” પર તિરસ્કાર છુટે છે અને આપણે સગી આંખે જોઇ રહ્યા છીએ તેમ, આજે મનુષ્યોનાં હૃદય ધર્મ પરથી ખસતાં જાય છે. ખસી રહ્યા છે.

ત્યારે ધર્મ એ વાસ્તવમાં શી વસ્તુ છે ? એ પ્રશ્ન રહેજે ઉભો થાય છે. અને એના ખુલાસા પર જ ધર્મની વિપયોગિતાનો ખુલાસો અવલંબિત છે.

ધર્મ એ વસ્તુતઃ હૃદયની અથવા જીવનની વસ્તુ છે. કોઈ પણ માણસને એક ધર્મમાંથી બીજા ધર્મમાં ફેરવવો એ એક વાત છે, અને એના જ ધર્મમાં એને રહેવા દેખ એને ધર્મનાં શુદ્ધ તત્વોનો અનુગામી બનાવવો એ એક વાત છે. કોઈ પણ માણસ પોતાના ધર્મમાં રહી બુદ્ધિ અને પાપોને છોડે અને સદાચારના પંથે ચાલે તો જરૂર પોતાનું આત્મકલ્યાણ સાધી શકે છે. સામ્પ્રદાયિક મોહને વશ થઈ, બીજાઓને પોતપોતાના સમ્પ્રદાયના ઝળખા પહેરાવવાનું જ્યારે વધી પડે છે, ત્યારે પ્રજાના શાન્તિમય જીવન પર અશાન્તિનાં વાદળ ઘેરાવા માંડે છે. સાચી વાત તો એ છે કે સમ્પ્રદાયના ઝળખા પહેરાવ્યા વગર કોઈને સાચા પુણ્ય પથ પર શું નથી લાવી શકતો ? દાખલા તરીકે, કોઈ પારસી કે મુસલમાન ભાઈ પોતાના મજબૂતમાં રહીને માંસાહારાદિ બદોઓને છોડે અને અહિંસા, સત્ય, સંયમ, અનુકરણ, પરોપકાર અને સેવાભાવના પવિત્ર પંથે ચાલે તો તે પોતાનું આત્મકલ્યાણ શું નહિ સાધી શકશે ? જરૂર સાધી શકશે. ધર્મનું સાધન ધર્મના સિદ્ધાન્તોને અનુસરવામાં છે, નહિ કે તે સિદ્ધાન્તોથી વિરુદ્ધ જવામાં. આક્ષેપ-વિક્ષેપ, ધાંધલ કે મારામારી એ ધર્મના સિદ્ધાન્તોથી રૂપે જ વિરુદ્ધ છે. માટે એ ધર્મ નથી. એથી એ રૂપે છે કે, ધર્મ માટે એમાં પડનાર ધર્મ નથી કરતો, પણ અધર્મ કરે છે. એટલી એક મુદ્દાની વાત બરાબર સમજી જવાય તો મજબૂતી બપેડાઓ ઉભા થવા ન પામે એ નક્કી વાત છે. પ્રજાકીય શાન્તિનો ભંગ કરવામાં ધાર્મિક સંકુચિતતાનો આવેશ બહુ જબરદસ્ત ભાગ લે છે એ વાત જેટલી ખુલ્લી છે તેટલી જ ખેંદનક પથ છે. ધર્મના મૂળ સિદ્ધાન્તો આત્મજીવન સાથે સંબંધ ધરાવે છે એટલે ધર્મનો મૂળ માર્ગ દુનિયાબરને સારુ એક જ છે. એ વસ્તુ સમજાય તો જગતભરમાં મૈત્રી ફેલાય અને જીવનમાં શાન્તિ પથરાય એમાં શક નથી.

ન્યાયવિજય

जीवन-हितम् ।

Jivana-Hitam

On the Way beneficial to life

I

सर्वधर्मः

The Universal Religion

The source of misery is ignorance whereby living beings are infatuated. One desirous of happiness can destroy it by virtue of the company of the good.

दुःखस्य मूलमज्ञानं
तेन मुह्यन्ति जन्तवः ।
सत्संगतः सुखाकांक्षी
समुच्छेत्तुं तदर्हति ॥ १ ॥

દુઃખનું મૂળ અજ્ઞાન છે. એથી જીવો મુંઝાય છે, જેને
મુખની આકાંક્ષા છે તે સત્સંગથી તેને (દુઃખમૂલને) ઉઠ્ઠેદી
શકે છે.

One must necessarily obtain or direct his efforts towards the essential knowledge as to what is duty, without which, the heaps of knowledge of all the scriptures are fruitless.

આવશ્યકમુપાસીત

જ્ઞાનં કર્તવ્ય-ગોચરમ્ ।

યદ્ વિના સર્વશાસ્ત્રાણાં

તિષ્ઠલા જ્ઞાનરાશયઃ ॥ ૨ ॥

કર્તવ્ય વિષેનું જ્ઞાન એજ ખરું જ્ઞાન છે. તે પ્રાપ્ત કરવાની જરૂર છે. તે વગર સર્વ શાસ્ત્રોના મોટા જ્ઞાન-ઢગ પણ નિરર્થક છે.

Even such learned men who aspire or strive for emancipation or salvation, through the influence of evil sectarian obstinacy, blacken their mentality and consequently go astray.

मुमुक्षवोऽपि विद्वांसः
साम्प्रदायिकदुर्ग्रहात् ।
क्लिष्टचेतःपरीणामी-
सन्तो गच्छन्ति कापथम् ॥ ३ ॥

मुमुક્ષુ પણ વિદ્વાનો સામ્પ્રદાયિક દુરાગ્રહમાં પડી જઈ
પોતાની મનોવૃત્તિને કષાય-કલુષિત બનાવે છે, અને પરિણામે
ઉંધે રસ્તે ચલી જાય છે.

One should be desirous of knowledge (of truth), quiet as well as impartial (free from evil obstinacy), having kept off bigotry which obstructs true Light and brings on passionate blackness.

તમપાસ્ય સદાલોક-
રોધિ-કાલુષ્યકારિણમ્ ।
જિજ્ઞાસુ-શાન્ત-મધ્યસ્થ-
વૃત્તિના ભાવ્યમાત્મના ॥ ૪ ॥

સામ્પ્રદાયિક દુરાચર સત્યાલોકને આવરનાર છે તેમજ
મનોવૃત્તિને કલુષિત બનાવનાર છે. માટે તેને દૂર કરી
જિજ્ઞાસુ, શાન્ત અને મધ્યસ્થ વૃત્તિના બનવું નેહ્યે.

It is very easy to know what Dharma in its real nature is. It is-developing all-pervading love, doing acts beneficial to others and cultivating the virtue of tranquillity.

तत्त्वं धर्मस्य सुस्पष्टं
मैत्रीभावविकासनम् ।
परोपकारनिर्माणं
शमवृत्तेरुपासनम् ॥ ५ ॥

ધર્મનું તત્ત્વ તો સુસ્પષ્ટ છે, અને તે મૈત્રીભાવનો વિકાસ, પરોપકારી વર્તન અને શમવિભૂષિત વૃત્તિ.

The wise who follow these religious tenets, even though they are followers of diverse creeds, never quarrel for the reason of sectarian differences.

इत्थं धर्ममुपासीना
मतान्तरगता अपि ।
न सन्तः कलहायन्ते
धर्मभेदनिबन्धनम् ॥ ६ ॥

આ રીતે ધર્મોપાસક સજ્જનો ગમે તે સમ્પ્રદાયના અનુયાયી હોય, છતાં સમ્પ્રદાયભેદ અથવા ધર્મભેદના કારણે અન્ય સમ્પ્રદાયવાળા સાથે વિરોધવૃત્તિ રાખતા નથી.

Religious rituals are different in diverse religions. They cannot be of one and the same type. The wise devoted to the subjugation of passions, obtain the spiritual welfare in spite of the performance of different rituals.

एकरूपं न सर्वत्र
 कर्मकांडेषु सम्भवि ।
 लभन्ते तद्विभेदेऽपि
 श्रेयः प्रशमवृत्तयः ॥ ७ ॥

કર્મકાંડ (ધાર્મિક ક્રિયાકાંડ) બધે લિન્ન લિન્ન જ હોય, એકરૂપ હોઈ શકે જ નહિ. જેઓ શમસાધનમાં પ્રયત્નમાન છે, તેઓને તેમના કલ્યાણસાધનમાં તેમનો ક્રિયાલેહ આડે આવતો નથી. બદકે તેમની લિન્ન રોતનો પણ ભાવભીની ક્રિયા તેમના ઉદ્દેશ્યને પોષક બની રહે છે.

Good thought and good conduct is the true and eternal Dharma, without which all means to the desired end, lose their true character as the means.

સદ્વિચાર-સદાચારૌ

ધર્મઃ સત્યઃ સનાતનઃ ।

સર્વં યદ્વચતિરેકેણ

સાધનં સ્યાદસાધનમ્ ॥ ૮ ॥

સદ્વિચાર અને સદાચરણુ એ વસ્તુતઃ સત્ય સનાતન ધર્મ છે. એ ખરું તત્ત્વ જે વિદ્યમાન ન હોય તો સાધન સાધન ન રહે, સાધનનું સાધનબલ હુપ્ત થઈ જાય, સાધન બાધનરૂપ બની જાય.

Indeed, in this path of Dharma, whence can there be the possibility of injury (Hinsā) and the like, and indulgence in worldly pleasures and inclination to do harm to others ?

धर्मवर्त्मनि सल्वत्र
कुतो हिंसादिसम्भवः ? ।
कुतो विषयलाम्पट्यं ?
कुतोऽन्याऽहितभावना ? ॥ ९ ॥

આ ચોખ્ખો ધર્મમાર્ગ છે. તેમાં હિંસા વગેરેનો તો સંલવ હોય જ ક્યાંથી ? વિષયલાંપટય અને પરાપકારભાવનાનું પણ તેમજ.

Non-injury (to living beings), truthfulness, non-stealing, celibacy and non-covetousness—these constitute Dharma, universally respected and applicable to all, as approved of by the saints.

अहिंसा सत्यमस्तेयं
ब्रह्मचर्यमलोभता ।
एष धर्मो जगन्मान्यः
सार्वभौमः सतां मतः ॥ १० ॥

अहिंसा, सत्य, अस्तेय, ब्रह्मચર્ય અને નિર્લોભતા એ
શિષ્ટસમ્મત જગન્માન્ય સાર્વજનિક ધર્મ છે.

A person, of whatever country, race, caste and sect he may be, is sure to be the receptacle of welfare, if he is advancing on the path to Dharma.

देशे क्वापि कुले क्वापि
क्वापि जातौ मतेऽपि च ।
वर्तमानः पथानेन
भावी कल्याण-भाजनम् ॥ ११ ॥

કોઈ પણ દેશ, કોઈ પણ કુલ, કોઈ પણ જાતિ અને
કોઈ પણ સમ્પ્રદાયનો માણસ આ માર્ગે પ્રગતિ કરી શકે છે.
અને પ્રગતિ કરનાર અવશ્ય કલ્યાણભાજન બનવાનો.

II

प्रबोधनम्

Awakening to Progress

The system of the four orders (Āshramas) is propounded for the good of the people, wherein the first is Brahmacharyāshrama—the order of Brahmacharya, which is the prop of life.

પ્રજ્ઞતા લોકલાભાય

ચતુરાશ્રમપદ્ધતિઃ ।

બ્રહ્મચર્યાશ્રમસ્તત્ર

જીવનાધાર આદિમઃ ॥ ૧૨ ॥

લોકના લાભ માટે ચાર આશ્રમોની પદ્ધતિ બતાવવામાં આવી છે. તેમાં પ્રથમ બ્રહ્મચર્યાશ્રમ છે જે જીવનનો આધાર છે.

To elevate life the first age must be cultured, as impressions of culture then imparted become firm and deep-rooted.

जीवनं नेतुमुच्चत्वं
संस्कार्यं प्रथमं वयः ।
तदानिहितसंस्कारा
दृढमूला भवन्ति हि ॥ १३ ॥

જીવનને ઉચ્ચ બનાવવા માટે પહેલી ઉમ્મરને સંસ્કારિત બનાવવાની જરૂર છે. કેમકે તે વયમાં સ્થપાયેલા સંસ્કારો દૃઢ-મૂલ બને છે.

In the first order one should lead a good student life in the company of the good, observing the rules of celibacy untouched by any misconduct i. e., avoiding misconduct.

दुर्वृत्तिपरिहारेण

ब्रह्मचर्यपुरस्सरम् ।

विद्याधीतिं सतां संगे

कुर्यादादिम आश्रमे ॥ १४ ॥

પ્રથમ આશ્રમમાં સત્સંગના આશ્રય નીચે સદાચરણપૂત
વિમલ બ્રહ્મચર્યની ચર્ચા સાથે વિદ્યાધ્યયન કરવામાં આવે છે.

In the first order of life, one should elevate physical, mental and spiritual powers under the high influence of the exalted atmosphere of the order.

શારીરી માનસી શક્તિ
શક્તિમાધ્યાત્મિકી તથા ।
નયેદુત્કર્ષમુષ્ણેન
બ્રહ્મચર્યાશ્રમૌજસા ॥ ૧૫ ॥

બ્રહ્મચર્યાશ્રમના ઉચ્ચ બલશાલી વાતાવરણમાં મનુષ્યે
પોતાની શારીરિક, માનસિક અને આધ્યાત્મિક શક્તિને
ખિલવવી જોઈએ.

By the regular observance of the rules of this order, people become physically strong, of firm and fearless mind, lustrous and of brilliant intellect.

બલવદ્દેહસમ્પન્ના

બૃહનિર્ભયમાનસાઃ ।

તેજસ્વિનઃ સ્ફુરત્પ્રજ્ઞા

અસ્માજ્ઞાયન્ત આશ્રમાત્ ॥ ૧૬ ॥

આ આશ્રમમાંથી બલવદ્દેહસમ્પન્ન, દૃઢ-નિર્ભય-મનો-ધારક, તેજસ્વી અને પ્રજ્ઞાશાલી વ્યક્તિઓ તૈયાર થાય છે.

This order (Brahmacharyāshrama) is described as endowed with all auspiciousness, and as the source of all blessings and of all progress.

सर्वमंगलसम्पन्नः

सर्वकल्याणकारणम् ।

सर्वोन्नतीनामाधारो

ब्रह्मचर्याश्रमो मत्तः ॥ १७ ॥

વિશેષજો આ આશ્રમને સર્વમંગલસમ્પન્ન, સર્વકલ્યાણ-
કારણ અને સર્વ ઉન્નતિનો આધાર જણાવે છે.

He who has properly observed this great order, has undoubtedly surpassed even a conqueror of a great fort.

આશ્રમોઽયં મહાન્ :યેન
યથાવત્ પરિપાલિતઃ ।
મહાદુર્ગવિજેતાઽપિ
તેન સ્વત્વધરીકૃતઃ ॥ ૧૮ ॥

આ મહાન્ આશ્રમનું જેણે ખરાબર પાલન કર્યું છે તે
ખરેખર મહાન્ દુર્ગના વિજેતાથી પણ ચઢીયાતો વિજેતા છે.

It is highly necessary to propagate education and power amongst girls too as in boys, since they are to be mothers in future.

विद्याशिक्षणशक्तीनां

कन्यास्वपि विकासनम् ।

परमावश्यकं पुंवद्

भाविन्यस्ता हि मातरः ॥ १९ ॥

જ્ઞાન-શિક્ષણ અને શક્તિ જેમ પુરુષોમાં, તેમ કન્યાઓ-માં પણ વિકસાવવાની જરૂર છે. કેમકે તેઓ ભવિષ્યની માતાઓ છે.

Properly educated, well-trained, well-mannered and noble-minded—they illuminate home when they attain the status of housewives.

ज्ञानशिक्षणसम्पन्नाः

सुशीलास्ता महाशयाः ।

आरुह्य गृहिणीस्थानं

द्योतयन्ति गृहांगणम् ॥ २० ॥

જ્ઞાનશિક્ષણસમ્પન્ન અને શીલસૌન્દર્યશાલિની એવી એ મહાશયાઓ જ્યારે ગૃહિણી-પદ પર આરૂઢ થાય છે, ત્યારે ખરેખર પોતાના ગૃહાંગણને દીપાવે છે.

Such mothers can train their children
far better than even a hundred of teachers.

ईदृशो मातरो दातुं
शिक्षणं निजसन्ततेः ।
प्रभवन्त्यधिकत्वेन
शिक्षकेभ्यः शतादपि ॥ २१ ॥

આવી માતાઓ પોતાની સન્તતિને શિક્ષણ આપવામાં
સો શિક્ષકો કરતાં પણ વધુ સમર્થ નિવડે છે.

What to talk of the rise of the society
that glitters by the lustre of such young
men and young women ?

ईदृशां युवकानां च
युवतीनां च तेजसा ।
उज्ज्वलस्य समाजस्य
किं ब्रूमोऽभ्युदयश्रियम् ! ॥ २२ ॥

આવા યુવકો અને આવી યુવતિઓના તેજથી જે
સમાજ ઉજ્જ્વલ છે તેના અભ્યુદયનું શું કહેવું !

Oh firm-minded men, do get up promptly,
driving away your sluggishness, to uplift
with all the efforts, the society which is
drifting towards degradation !

उत्तिष्ठध्वमये धीराः !
निद्रामुत्सार्य सत्वरम् ।
अधोगतिमुखीं जातिं
समुद्धर्तुं प्रयत्नतः ॥ २३ ॥

ઓ ! ધીરો ! નિદ્રાને ઉડાવો ! જલ્દી ઉઠો ! અને
અધોગતિ તરફ ઘસડાતી જતી પ્રજાના ઉદ્ધાર માટે પ્રયત્નસહ
બહાર આવો !

III

प्रेरणा

Inspiration

Having lifted high the banner of Brahma-
charya, come out for work; and move the
people sleeping and slothful, by your roaring
emanating from the soul.

ब्रह्मदंडं गृहीत्वोच्चै-
र्बहिरागच्छ ! कर्मणे ।
आन्दोलय ! प्रजाः सुप्त-
प्रमत्ता आत्मनादतः ॥ २४ ॥

ઓ ! વીર ! બ્રહ્મ-દંડને ઉંચે ઉઠાવીને બહાર આવ !
કર્મક્ષેત્રમાં ઉતર ! અને સુપ્ત-પ્રમત્ત પ્રજામાં તારા અન્તર્નાદથી
આન્દોલન મચાવ !

To please the people and to speak the truth are mutually antagonistic. Proclaim the truth every where even at the sacrifice of your renown.

લોકપ્રસાદનં સત્ય-
ભાષણં ચ વિરોધિની !
આહુત્યાપિ યશોવાદં
સત્યં સર્વત્ર ઘોષય ॥ ૨૫ ॥

લોકોને ખુશી રાખવા અને સાચું કહેવું એ બે નહિ
અને. તારી યશઃકીર્તિના લોગે પણ બધે સત્યની ઘોષણા કર !

Oh good one ! do not be afraid of the public scandal. Keep yourself contented taking it to be a cry of the people who have been administered a bitter medicine.

न भेतव्यं न भेतव्य-

मयि ! लोकापवादतः ।

तुष्य मत्वा तमारारिं

कटुकौषधपायने ! ॥ २६ ॥

ઓ ! બહાદુર ! લોકનિન્દાથી નહિ ડર ! લોકોની નિન્દાને એમ સમજ કે કડવું ઔષધ પીવરાવતાં તેઓ રાડ નાંખી રહ્યા છે, અગર એમ સમજ કે લોકો કડવું ઔષધ પીને નિન્દાફી ઓકારી કરી રહ્યા છે, અને એમ સમજી સન્તોષ રાખ. (અને શુદ્ધ વૃત્તિથી તેમના ભલા માટે સેવાકાર્ય બજાવતો જા !)

You have come into human life ! Think well who you are ! you are a man, you are a wise person ! Then understand what is your duty. Even animals do eating, drinking etc. .

समागतोऽसि मानुष्यं
 पुरुषोऽसि । सुधीरसि ।
विजानीहि स्वकर्तव्यं
 भुञ्जते पशवोऽपि हि ॥ २७ ॥

તને માનુષિક જીવન મળ્યું છે, તું પુરુષ છે, સુઘ
મનુષ્ય છે. તારું કર્તવ્ય સમજ ! લોગ તો પશુઓ પણ
લોગવે છે.

Look at the society, the temple of Dharma, being decayed, and think over what is your essential duty with respect to it !

क्षीयमाणमवेक्षस्व

समाजं धर्म-मन्दिरम् ।

आवश्यकं च कर्त्तव्यं

तव तत्र विचारय ! ॥ २८ ॥

સમાજ ધર્મનું મન્દિર છે. એની ક્ષીયમાણ દશા તરફ નજર કર ! અને તેના સંબંધમાં તારી ફરજ શું છે, તારું કર્તવ્ય શું છે તેનો વિચાર કર !

Get up fearless ! Expand your manly
power or valour ! Dedicate your own quota
in the cause of social uplift !

उत्तिष्ठोत्तिष्ठ ! निर्भीकः
स्फारय ! स्फारयौरुषम् ।
समर्पय ! निजं योगं
समाजोत्थानकर्मणि ॥ २९ ॥

ભયને ખંખેરી નાંખ અને એક વીરને છાજે તેમ ઉઠ !
ખડો થા ! અને તારા મહાન્ પૌરુષને પ્રસરાવ ! સામાજિક
ઉત્થાનના મહાન્ કાર્યમાં તારો યોગ આપ !

**Where-for are you born here ? Reflect
over the purpose of life ! Do not waste your
valuable life in trifling matters.**

किमर्थमवतीर्णोऽसि !

जीवनार्थं विचिन्तय !

पामरार्थप्रदेशेषु

जीवनं मापयापय ! ॥ ૩૦ ॥

**વાડું અવતરણ અહીં શા માટે થયું છે ? ખ્યાલ કર !
જીવનને અર્થ વિચાર ! પામર પ્રવૃત્તિઓમાં તારા જીવનને
અડોળ માં !**

When revolutionary ideas take hold of the people from all sides, a great hue and cry is sure to be raised. And in this very disturbance there lies the seed of their social uplift. Assuredly there cannot be birth without pangs.

કોલાહલેન મહતા ભવિતવ્યમેવ
ક્રાન્તિર્યદા ભવતિ ક્લવભિતઃ પ્રજાનામ્ ।
ઉત્થાનબીજકમિહૈવ નિવિષ્ટમાસા-
મુત્પીડનેન હિ વિના પ્રસવોઽપિ ન સ્યાત્ ॥૩૧॥

પ્રજામાં જ્યારે ક્રાન્તિ પ્રસરે, ત્યારે કોલાહલ થાય જ.
એના ઉત્થાનનું બીજ એમાં જ રહ્યું છે. પીડન વગર તે
પ્રસવ પણ કયાં થાય છે ?

Having washed off mental impurities and aiming at high ideals, being forbearing and modest, contribute your proper quota to put a stop to the growing degradation of society.

ॐ

મનોમલાપાસનપૂર્વમુચ્ચાઽઽ-

દર્શઃ સહિષ્ણુર્વિનયોજ્જ્વલઃ સન્ ।

રોદ્ધું દદીથા નિજયોગ્યયોગં

સામાજિકીં દુર્ગતિમેધમાનામ્ ॥ ૩૨ ॥

❀

અનુદિન સામાજિક દુર્ગતિ વધી રહી છે. તેને રોકવાના કાર્યમાં, તું પોતે નિર્મલ બની અને ઉચ્ચ આદર્શને સમ્મુખ રાખી, સહિષ્ણુ અને વિનીત ભાવે તારો પોતાનો યોગ્ય હિસ્સો આપ !

